

PlanMER-Samenvatting

Beleidskader Wonen en werken

Provincie Noord-Brabant

Samenvatting

Dit is de samenvatting van het milieueffectrapport voor het concept beleidskader Wonen en werken. De samenvatting geeft beknopt weer wat de (milieu)effecten zijn van de plannen van provincie Noord-Brabant voor wonen, werken en transformatie. Daarmee kan de provincie het milieubelang volwaardig meewegen in de besluitvorming over het concept beleidskader Wonen en werken.

Aanleiding en doel beleidskader Wonen en werken

Provincie Noord-Brabant werkt aan een actualisering van haar provinciale verstedelijkingsbeleid. Zij doet dat in de vorm van een beleidskader Wonen en werken (als uitwerking van de Omgevingsvisie). Het beleidskader werkt de ambities en doelen uit de Omgevingsvisie uit en brengt een aantal nieuwe accenten aan ten opzichte van het bestaande verstedelijkingsbeleid uit de Structuurvisie Ruimtelijke Ontwikkeling (2010).

Bij de vaststelling van de Omgevingsvisie door Provinciale Staten in december 2018 is vastgelegd dat de verschillende provinciale beleidskaders opnieuw een m.e.r.-procedure zullen doorlopen. Hiermee wil de provincie Noord-Brabant het instrument milieueffectrapportage (m.e.r.) gebruiken om weloverwogen keuzes te maken voor onder andere het concept beleidskader Wonen en werken. De procedure heeft tot doel het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu.

Het voorliggende milieueffectrapport (MER) is parallel opgesteld aan het concept beleidskader Wonen en werken. In dit MER zijn de milieueffecten onderzocht van verschillende verstedelijkingsconcepten (alternatieven) en het voorgenomen beleid.

Alternatieven

Het doel van dit MER is door middel van een aantal alternatieven in beeld brengen welke kansen of risico's verschillende conceptuele verstedelijkingsstrategieën hebben voor de leefomgeving (en inzicht in hoe de provincie daarin haar rol kan invullen).

Ontwikkeling van alternatieven

Om de hoeken van het speelveld van het MER te bepalen variëren de alternatieven op de volgende variabelen:

- mate van functiemenging wonen en werken;
- ruimtelijke verdeling: inbreiding of uitbreiding in diverse categorieën in steden, bij multimodale knooppunten, in landelijke kernen en op het landelijk gebied
- stedelijke dichtheid voor wonen;
- wel of geen invulling van individuele woningen aan vrijkomende agrarische bouwpercelen;
- eisen per werktipe: bedrijventerreinen, voorzieningen/detailhandel en kantoren.

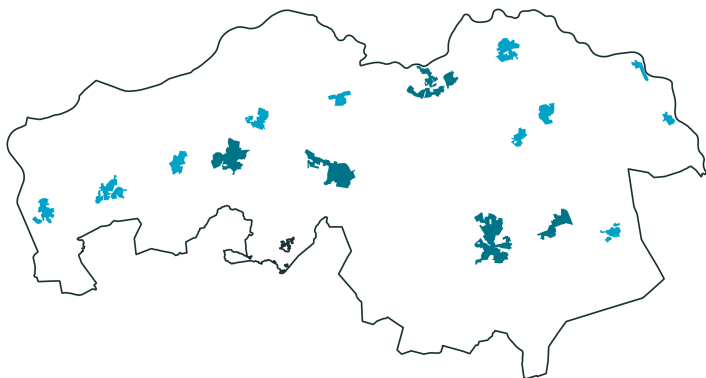
De nieuwe woningbouwopgave van 120.000 woningen is gevolg van de autonome demografische ontwikkeling en maakt daarmee onderdeel uit van alle alternatieven. Daarom variëren de alternatieven dus niet in de woningbouwopgave.

Alternatief 1: Geconcentreerde verstedelijking

In alternatief 1 is de verstedelijking zoveel mogelijk geconcentreerd en de open ruimten tussen en rondom de stedelijke regio's behouden hun openheid. In dit alternatief ontwikkelen de B5 en M7

steden zich als compacte steden met hoge dichtheden. Dat worden de zwaartepunten in de regio als het gaat om verstedelijking.

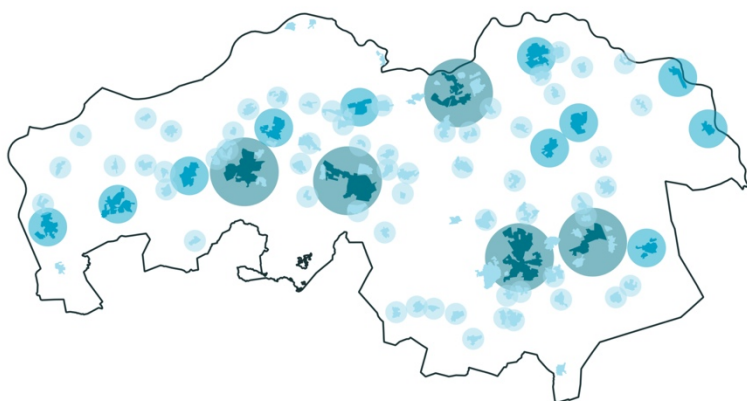
Afbeelding 0.1 alternatief 1 Geconcentreerde verstedelijking

Alternatief 2: Polycentrische verstedelijking

Als een polycentrisch model rondom B5 en M7 steden zal elke stad en dorp verder verstedelijken in alternatief 2, waarbij onderlinge samenwerking en verbindingen tussen een aantal grote kernen binnen en buiten de regio versterkt worden. De verdichting wordt ingezet rondom bestaande concentraties van de B5, M7 steden en landelijke kernen.

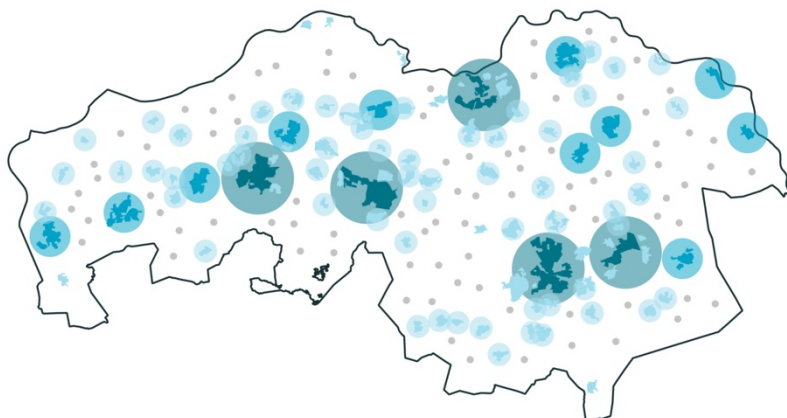
Afbeelding 0.2 alternatief 2 Polycentrische verstedelijking

Alternatief 3: Verspreide verstedelijking

De verstedelijkingsopgave wordt verspreid over de gehele provincie Brabant in alternatief 3, dus zowel in B5 en M7 steden en landelijke kernen als VAB's (in buurtschappen en verspreid). Ook is het hier mogelijk om buiten de bestaande contouren te verstedelijken. Woonmilieus met een lagere dichtheid liggen voor de hand.

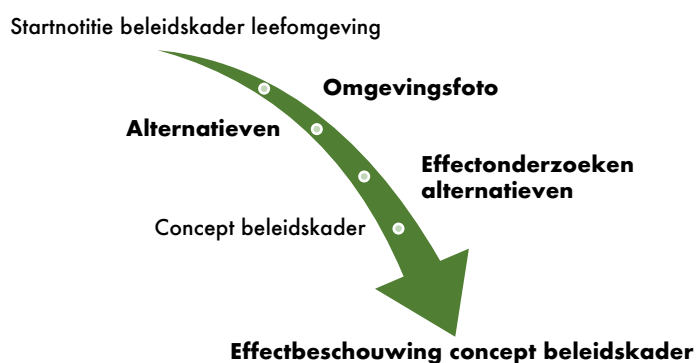
Afbeelding 0.3 alternatief 3 Verspreide verstedelijking

Methode

In de startnotitie beleidskader leefomgeving heeft de provincie haar doelen beschreven over wonen, werken en transformatie. Het milieueffectonderzoek is gestart met een omgevingsfoto per milieuthema: een schets van de huidige situatie en de kwaliteit per milieuthema. De alternatieven zijn ontwikkeld op basis van de doelen van de provincie uit de startnotitie. Doordat de startnotitie globaal is, zijn de alternatieven ook conceptueel en theoretisch. De alternatieven zijn vervolgens per milieuthema op basis van expert judgement beoordeeld op de effecten. De inzichten over de milieueffecten van de alternatieven zijn meegegeven aan provincie Noord-Brabant. Provincie Noord-Brabant heeft haar voorgenomen beleid (concept beleidskader) bepaald. Ook dit beleid is beoordeeld. Het MER eindigt aanbevelingen bij vaststelling van het beleidskader en doorwerking in vervolgbesluiten.

Afbeelding 0.4 Processtappen aanpak m.e.r. (dikgedrukte stappen zijn stappen in de m.e.r.)

Te onderzoeken situaties

Het MER maakt onderscheid tussen de volgende situaties:

- De huidige situatie: de huidige staat van de leefomgeving (2022)
- De referentiesituatie: de situatie waarin vastgesteld en met zekerheid uit te voeren beleid wordt gerealiseerd voor 2030;

- Alternatief 1 t/m 3: de situatie waarin een verstedelijkingsconcept is gerealiseerd in 2030. De kansen en risico's van de verschillende verstedelijkingsconcepten bepalen wij ten opzichte van de referentiesituatie.
- Het voorgenomen beleid: de situatie waarin het voorgenomen beleid is gerealiseerd in 2030

Wijze van beoordeling

Per milieuthema is met het beoordelingskader een aantal concrete criteria geformuleerd op basis waarvan de effecten zijn beschreven en beoordeeld. De beoordeling op de gestelde criteria is vervolgens gevisualiseerd op een vijf- of driepuntsschaal (afhankelijk van de zekerheid van de effecten), zie tabel 0.1. Wanneer er een driepuntsschaal wordt gehanteerd worden de scores 5 (goed) en 1 (slecht) niet toegekend.

Tabel 0.1 Beoordelingsschaal doelbereik (score 1 t/m 5)

Score	Waardering
5 (goed)	de staat is overal goed, er zijn geen knelpunten (ambities worden overal gehaald)
4 (overwegend goed)	de staat is overwegend goed, lokaal zijn er wel wat knelpunten (ambities worden grotendeel gehaald)
3 (redelijk)	de staat is redelijk, verspreid zijn er knelpunten (ambities worden vaak wel, soms niet gehaald)
2 (matig)	de staat is matig, er zijn redelijk wat knelpunten (ambities worden soms gehaald)
1 (slecht)	de staat is overal slecht, er zijn overal knelpunten (ambities worden nergens gehaald)

De beoordelingsschaal in tabel 0.2 is gebruikt voor de beoordeling van de milieueffecten van de alternatieven ten opzichte van de referentiesituatie in kansen en risico's. Om eenduidig te blijven en een vergelijking van alternatieven mogelijk te maken is 2030 als toetsjaar voor de effectbepaling gehanteerd, met zo mogelijk een doorkijk naar 2040.

Tabel 0.2 Beoordelingsschaal milieueffecten voor de alternatieven

Score	Waardering
	grote kans op verbetering ten opzichte van de referentiesituatie
	beperkte kans op verbetering ten opzichte van de referentiesituatie
	geen of geringe verandering ten opzichte van de referentiesituatie
	beperkt risico op verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie
	groot risico op verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie

Aandacht voor fysisch-geografisch gebieden in effectbeschrijving

In de omgevingsvisie is het uitgangspunt om breed, rond en diep te kijken:

- een 'brede' manier van kijken: Brabant kijkt niet vanuit één gezichtspunt maar betreft daar veel partijen bij, met al hun gezichtspunten, meningen, wensen, ideeën en belangen;
- een 'ronde' manier van kijken: Brabant kijkt niet sectoraal maar combineert opgaven en kansen zodat ontwikkelingen optimaal bijdragen aan een circulair, sterk en sociaal Brabant, waarin alle Brabanders zich prettig voelen. Vanuit een gebiedsgerichte insteek. Een nieuwe ronde manier van kijken naar een balans tussen people, planet en profit;
- een 'diepe' manier van kijken: Brabant kijkt niet alleen naar effecten op de bovenste laag in het hier en nu, maar betreft hierin de dynamiek en randvoorwaarden die de onderste lagen (ondergrond, netwerklaag, occupatielaag en tijd) meegeven.

De geschiedenis van het gebied en de waterstaatkundige aspecten in samenhang met de bodem zijn een belangrijke randvoorwaarde voor verstedelijking. Daarom is in dit MER de fysisch-geografische gebieden gedefinieerd om gebieds-specifieke milieueffecten in beeld te brengen. Dit onderscheid is niet voor alle thema's relevant. Het onderscheid in fysisch-geografische gebieden is relevant voor de volgende milieuthema's: bodem, water, ruimtelijke kwaliteit en klimaat.

Advies commissie m.e.r. (25 mei 2022 / projectnummer: 3635)

De Commissie m.e.r. stelt voor om 12 landschapstypen toe te passen. Het concept beleidskader Wonen en werken gaat niet in op de inpassing van het voornemen (wonen, werken en transformatie) in de 12 landschapstypes. Voor de besluitvorming op het niveau van dit beleidskader is het niet passend om verstedelijking in verschillende landschapstypes te toetsen. Het planMER beschrijft wel de effecten voor de vijf fysische-geografische typologieën: zandgebieden, zeekleigebieden, rivierkleigebieden, overgang van zand naar klei en veenontginningen.

Afbeelding 0.5 toont de verschillende gemeenten in de provincie Noord-Brabant onderverdeeld in fysische en geografische types. Op de kaart is ook het onderscheid te zien in de zogeheten B5- en M7- en overige gemeenten:

- B5-gemeenten: Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg;
- M7-gemeenten en vergelijkbare gemeenten: Bergen op Zoom, Meierijstad, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Uden en Waalwijk en Etten-Leur, Cuijk, Deurne en Boxmeer;
- overige gemeenten met o.a. landelijke kernen en Vrijkomende Agrarische Bebouwing.

The map displays the Breda region, highlighting land use patterns and administrative boundaries. The legend indicates four types of land use: Leemgronden (red), Klei- en zavelgronden (green), Venige en moerige gronden (purple), and Zandgebieden (orange). Administrative boundaries are marked with red (B5), black (M7), and grey (Overig) lines. The map includes a scale bar from 0 to 25 kilometers and a north arrow. Municipalities shown include Breda, Tilburg, Eindhoven, Helmond, and others.

Effectanalyse van huidige situatie, referentiesituatie, alternatieven en voorgenomen beleid

Thema mens en leefomgeving - people

Het concept beleidskader Wonen en werken biedt dezelfde kansen als alternatief 1 op alle aspecten van het thema mens en leefomgeving behalve externe veiligheid - groepsrisico en risicocontouren. De risico's van het concept beleidskader zijn kleiner dan alternatief 1 op bijna alle aspecten. De beoordeling van het concept beleidskader op de aspecten geurhinder, lichthinder en externe veiligheid komt overeen met de beoordeling van alternatief 2.

Het voorgenomen beleid heeft ook nog risico's op lokale verslechtering van geluidhinder, luchtkwaliteit, geurhinder en lichthinder ten opzichte van de referentiesituatie. De staat van de leefomgeving in de referentiesituatie is matig tot redelijk voor deze aspecten waardoor sturing door de provincie op deze aspecten wenselijk is.

Tabel 0.3 Samenvatting huidige situatie, referentiesituatie en effectbeoordeling alternatief 1,2,3 en voorgenomen beleid thema - mens en leefomgeving

Aspect	Huidige situatie	Referentiesituatie	Alternatief 1	Het voorgenomen beleid	Alternatief 2	Alternatief 3
gezondheidsbescherming - geluidhinder	2 (matig)	2 (matig)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ≈	↓
gezondheidsbescherming - luchtkwaliteit	3 (redelijk)	3 (redelijk)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ≈	↓
gezondheidsbevordering	2 (matig)	3 (redelijk)	↑ ↓	↑	≈	↓
geurhinder	3 (redelijk)	3 (redelijk)	↑	↑ ↓	↑ ↓	↓
lichthinder	2 (matig)	2 (matig)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↓
(externe) veiligheid - groepsrisico en risicocontouren	2 (matig)	2 (matig)	↓	≈	≈	↓
(externe) veiligheid - veiligheidsgevoel	4 (overwegend goed)	4 (overwegend goed)	≈	≈	≈	≈
(externe) veiligheid - verkeersveiligheid	2 (matig)	2 (matig)	↑	↑	↑ ↓	↓

Thema natuurlijk en historisch kapitaal - planet

Het concept beleidskader Wonen en werken biedt dezelfde kansen als alternatief 1 op alle aspecten van het thema natuurlijk en historisch kapitaal behalve klimaat - hittestress, water - kans op wateroverlast en droogte en bodem - risico's op bodem en grondwaterverontreinigingen. De risico's van het concept beleidskader zijn kleiner of gelijk aan alternatief 1 op alle aspecten. Op de aspecten over bodem en water scoort het concept beleidskader gelijk aan alternatief 2.

Het concept beleidskader Wonen en werken biedt een grotere kans op verbetering ten opzichte van alternatief 2 en een even grote kans op verbetering ten opzichte van alternatief 1 voor:

- afname van uitstoot broeikasgassen door een modal shift van auto naar lopen, fietsen en OV, grotere nabijheid van wonen en werken en de extra inzet van stedelijke ontwikkeling als vliegwiel voor energieneutrale gebouwde omgeving;
- een afname van de risico op hittestress ten opzichte van alternatief 2 door de extra inzet op stedelijke ontwikkeling als vliegwiel klimaatadaptieve wijken, buurten en bedrijventerreinen te stimuleren;
- een afname van de risico van versnippering en vernietiging (flora en fauna) door striktere concentratie in steden en landelijke kernen, waarbij nieuw uitleglocatie niet langer mogelijk zijn.

Het voorgenomen beleid heeft ook nog risico's op lokale verslechtering van klimaat, natuur, water en ruimtelijke kwaliteit ten opzichte van de referentiesituatie. De staat van de leefomgeving in de referentiesituatie is matig tot redelijk voor deze aspecten (behalve ruimtelijke kwaliteit) waardoor sturing door de provincie op deze aspecten wenselijk is.

Tabel 0.4 Samenvatting huidige situatie, referentiesituatie en effectbeoordeling alternatief 1,2,3 en voorgenomen beleid thema - natuurlijk en historisch kapitaal

Aspect	Huidige situatie	Referentiesituatie	Alternatief 1	Het voorgenomen beleid	Alternatief 2	Alternatief 3
klimaat - hittestress	2 (matig)	2 (matig)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓
klimaat - verandering van broeikasgassen	2 (matig)	2 (matig)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓
klimaat - circulair ontwerp	2 (matig)	3 (redelijk)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓
natuur - flora en fauna	2 (matig)	3 (redelijk)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓
natuur - natuurnetwerk Brabant	2 (matig)	2 (matig)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓
natuur - natura 2000-gebieden	2 (matig)	2 (matig)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓

Aspect	Huidige situatie	Referentiesituatie	Alternatief 1	Het voorgenoemen beleid	Alternatief 2	Alternatief 3
oppervlaktewaterkwaliteit	2 (matig)	2 (matig)	≈	≈	≈	≈
grondwaterkwaliteit	3 (redelijk)	2 (matig)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑
beschikbaarheid drinkwater (drinkwatergebieden)	2 (matig)	3 (redelijk)	≈	≈	↓	↓
water- kans op wateroverlast	2 (matig)	2 (matig)	≈	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓
water - droogte	2 (matig)	2 (matig)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓
water - waterveiligheid	4 (overwegend goed)	3 (redelijk)	≈	≈	≈	↓
ruimtelijke kwaliteit - herkomstwaarde	3 (redelijk)	3 (redelijk)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↓
ruimtelijke kwaliteit - belevingswaarde	3 (redelijk)	4 (overwegend goed)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↓
ruimtelijke kwaliteit - gebruikswaarde	3 (redelijk)	3 (redelijk)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓
ruimtelijke kwaliteit - toekomstwaarde	3 (redelijk)	3 (redelijk)	↑	↑	↑	↓
bodem - risico's op bodem en grondwaterverontreiniging	4 (overwegend goed)	4 (overwegend goed)	↑	↑	↑	↑
bodem - Bodemvitaliteit	2 (matig)	2 (matig)	≈	≈	≈	↑ ↓

Thema welvaart en bereikbaarheid - profit

Het concept beleidskader Wonen en werken biedt dezelfde kansen als alternatief 1 op gebruiksfuncties - landbouw, mobiliteit - verandering in knelpunten wegverkeer en in het Brabants OV-netwerk. Op de aspecten gebruiksfuncties - afstand tot voorzieningen, mobiliteit - verschuiving in modal split voor personenvervoer, mobiliteit - modaliteiten goederenvervoer en economie scoort het concept beleidskader gelijk aan alternatief 2.

Het concept beleidskader leidt niet tot minder verlies aan landbouwareaal door concentratie van wonen en werken in bestaande steden en landelijke kernen en het sterker inperken van nieuwe uitleglocaties voor wonen en werken. Op de mobiliteitsgerelateerde aspecten scoort het beleidskader beter dan alternatief 2. Het beleidskader zorgt voor een afname in knelpunten van het wegverkeer (autobereikbaarheid) door verstedelijkingsopgave op plekken te faciliteren die goed bereikbaar zijn en mobiliteit verbeteren op plekken met veel verstedelijking. Hierdoor neemt het draagvlak voor OV ook toe en daarmee ook de kwaliteit en reikwijdte van het OV.

Het voorgenomen beleid heeft ook nog risico's op lokale verslechtering van gebruiksfuncties - afstand tot voorzieningen, mobiliteit - modaliteiten goederenvervoer en economie - verandering nabijheid van arbeidsplaatsen ten opzichte van de referentiesituatie. De staat van de leefomgeving in de referentiesituatie is redelijk voor deze aspecten waardoor sturing door de provincie op deze aspecten wenselijk is.

Tabel 0.5 Samenvatting huidige situatie, referentiesituatie en effectbeoordeling alternatief 1,2,3 en voorgenomen beleid - thema welvaart en bereikbaarheid

Aspect	Huidige situatie	Referentiesituatie	Alternatief 1	Het voorgenomen beleid	Alternatief 2	Alternatief 3
gebruiksfuncties - landbouw	4 (overwegend goed)	2 (matig)	↑	↑	↑	↑ ↓
gebruiksfuncties - nabijheid tot duurzame energie	3 (redelijk)	4 (overwegend goed)	↑	↑	↑	↑ ↓
gebruiksfuncties - afstand tot voorzieningen	3 (redelijk)	3 (redelijk)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓
mobiliteit - verschuiving in modal split voor personenvervoer	2 (matig)	3 (redelijk)	↑	↑	↑	↓

Aspect	Huidige situatie	Referentiesituatie	Alternatief 1	Het voorgenoemen beleid	Alternatief 2	Alternatief 3
mobiliteit - modaliteiten goederenvervoer	4 (overwegend goed)	3 (redelijk)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↓
mobiliteit - verandering in knelpunten wegverkeer (bereikbaarheid)	3 (redelijk)	3 (redelijk)	↑	↑	↑ ↓	↓
mobiliteit - verandering in knelpunten in het Brabantse OV-netwerk (bereikbaarheid)	2 (matig)	2 (matig)	↑	↑	≈	↓
economie - verandering nabijheid van arbeidsplaatsen	2 (matig)	3 (redelijk)	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓	↑ ↓
economie - vestigingslocaties	3 (redelijk)	4 (overwegend goed)	↑ ↓	↑	↑	↑ ↓

Omgevingsfoto per milieuthema

Per milieuthema is als eerste een omgevingsfoto opgesteld. Dit bestaat uit een beschrijving van de huidige situatie en een beoordeling van de huidige situatie op de criteria uit het beoordelingskader. De beoordeling van de huidige situatie varieert tussen matig tot overwegend goed. Opvallend is dat alle criteria van de aspecten klimaat en natuur een matige beoordeling hebben voor de huidige staat. Voor klimaat is er sprake van hittestress in de steden, een lineaire grondstoffenstroom binnen de provincie en gebruik van fossiele brandstoffen. De staat van de natuur is matig, leefgebied is overwegend versnipperd maar lokaal zijn er grote aaneengesloten leefgebieden, de soortenrijkdom is matig en de staat van instandhouding van Natura 2000-gebieden is matig.

Effectbeschouwing voorgenomen beleid

Na het vaststellen van de alternatieven heeft er een effectbeschouwing van de alternatieven plaatsgevonden.

Uit de effectbeschouwing komen een aantal sterke en minder sterke hoofdpunten van de alternatieven naar voren waarin de verschillen duidelijk worden:

- **Alternatief 1: Geconcentreerde verstedelijking:** zorgt voor zowel veel kansen als risico's in de B5/M7 steden (optreden hangt sterk af van de uitwerking/inpassing). Buiten de stedelijke concentraties zijn er enkele belangrijke voordelen (schoner, stiller, rustiger) en nadelen (dalend draagvlak voorzieningen, werk, OV-bereikbaarheid) ten opzichte van de referentiesituatie;
- **Alternatief 3: Verspreide verstedelijking:** Door spreiding op veel thema's ontstaan vooral generieke, gebiedsbrede risico's zoals: mindere mate van ruimte-efficiency, meer vervoersbewegingen en meer conflicten tussen functies: woningen – landbouw - ruimtelijke kwaliteit en natuur ten opzichte van de referentiesituatie. Op lokaal gebied ontstaan over het algemeen minder knelpunten ten opzichte van de referentiesituatie. Een groot risico van alternatief 3 is het verslechteren van agglomeratievoordelen en daarmee de concurrentiepositie ten opzichte van de referentiesituatie;
- **Alternatief 2: Polycentrische verstedelijking:** oogt het beste van de andere twee alternatieven te combineren. De risico's en kansen van alternatief 2 zijn over het algemeen kleiner, echter zijn de risico's voor het landelijk gebied daarmee ook beperkter.

Aandachtspunten effecten in fysisch-geografisch gebieden

Het onderscheid in fysisch-geografische gebieden is relevant voor de volgende milieuthema's: bodem, water, ruimtelijke kwaliteit en klimaat. In tabel 0.6 staan de aandachtspunten per milieuaspect.

Tabel 0.6 Aandachtspunten voor de fysisch-geografische gebieden

Milieuaspect	Aandachtspunten effecten in fysisch-geografisch gebieden
Bodem	Bodemvitaliteit hangt af van hoe men omgaat met de bodem. Van oudsher bewoonde locaties zijn fysisch-geografisch ook geschikte locaties voor wonen en werken. Deze locaties liggen op de hogere gronden. Zandgronden zijn vanuit draagkracht geschikte gronden voor bebouwing.
Ruimtelijke kwaliteit	Herkomstwaarde: De cultuurhistorische waardevolle gebieden liggen verspreid over de provincie. De hoge zandgebieden en de overgang van zand naar klei dragen het meeste bij aan cultuurhistorie. Gebruikswaarde: Landbouwgebieden op vruchtbare kleigronden, woonlocaties op hoge delen van het landschap (als de zandgronden) en (kwetsbaar) natuurgebieden op zandgronden en veengronden versterken de gebruikswaarde Belevingswaarde: de landschappelijke kernwaarden is verschillende per landschapstype (Provincie Noord-Brabant, 2011):

	- Leemgronden: vennen - Klei- en zavelgronden: openheid zeeleipolder en komgronden; bekenlandschap; besloten slagenlandschap op klei, Maasheggen; poldereenheden - Venige en moerige gronden: restanten van de hoogveengebieden - Zandgebieden: bekenlandschap; besloten slagenlandschap op zand; open akkercomplex, populierenlandschap (Het Groene Woud); Landgoederenzone, kleinschaligheid peelandontginningen, oude en jonge zandontginningen
Klimaat en kans op wateroverlast	Kans op wateroverlast neemt toe in steden op kleigronden wanneer verharding toeneemt en hoeveelheid groen afneemt.

Risicoanalyse natuur

De Commissie m.e.r. vraagt in haar toetsingsadvies (25 mei 2022/projectnummer: 3635) om een risicoanalyse natuur op te stellen. In dit MER is daar invulling aan gegeven. Het doel van de risicoanalyse is om de risico's te identificeren van stikstofdepositie afkomstig als gevolg van het voornemen op Natura 2000.

Een toename van 120.000 woningen in de referentiesituatie leidt tot een toename van stikstofdepositie in de provincie Noord-Brabant. De autonome toename van stikstofdepositie door het bouwprogramma wordt met name veroorzaakt door een toename van verkeer, aangezien emissieloos wordt gebouwd. Verschillen tussen de alternatieven worden veroorzaakt door de hoogte van de depositie voor een locatie en het aantal Natura 2000-gebieden waarop de stikstofdepositie toeneemt. Dit vormt een risico voor de vergunbaarheid van woningbouwprojecten. Het minder gebruiken van de auto is daarom een belangrijke sturende factor die bepalend is voor de verspreiding van stikstofdepositie. In alternatief 1 en 2 is sturing op het gebruik van de fiets of OV goed of redelijk goed mogelijk, waarmee het autogebruik beperkt kan blijven. De verspreiding van de toename van stikstofdepositie is daardoor beperkt, waardoor op de Natura 2000-gebieden rondom en tussen de B5- en M7-gemeenten alsnog een relatief hoge toename van stikstofdepositie zal plaatsvinden. In alternatief 3 zijn de mogelijkheden voor het sturen op gebruik van de fiets of OV beperkt. De toenames vinden bij alternatief 3 verspreid plaats, over zowel het landelijk gebied als rondom M7- en B5-gemeenten. Rondom landelijke kernen zijn toenames van stikstofdepositie relatief goed te mitigeren, doordat uitwisseling met vrijkomende agrarische bebouwing (VAB's) mogelijk is.

De locaties voor in- en uitbreiding van gemeenten zijn van belang voor de effecten die toenames van stikstofdepositie hebben. Niet bouwen rondom Natura 2000-gebieden beperkt de toenames van stikstofdepositie rondom Natura 2000-gebieden. Dit geldt niet alleen voor de bouw van woningen, ook de locatiekeuze voor (logistieke) bedrijven is sterk bepalend voor het mogelijke optreden van stikstofeffecten op Natura 2000-gebieden. Vooral in het noordoosten van de provincie Noord-Brabant is het risico op het optreden stikstofeffecten relatief gering, aangezien de dichtheid van Natura 2000-gebieden hier laag is. In het noordoosten van de provincie zijn met name M7-gemeenten en landelijke kernen aanwezig. In combinatie met de sturing die mogelijk is in het gebruik van HOV-knooppunten in alternatief 2, heeft alternatief 2 daarmee de meeste potentie om (effecten van) een toename van stikstofdepositie te beperken en mitigeren.

Voorgenomen beleid

De kansen en risico's van de conceptuele verstedelijkingsalternatieven bevestigen dat een polycentrische verstedelijking uit alternatief 2 voor provincie Noord-Brabant net als in de Omgevingsvisie (2018) en Structuurvisie Ruimtelijke ontwikkeling (2010) voortgezet moet worden in het concept beleidskader Wonen en werken. Zowel op gebied van milieu en leefomgeving als op andere gebieden als economie en concurrentiepositie biedt dit verstedelijkingsmodel de meeste kansen en minste risico's.

Het beleidskader Wonen en werken werkt de ambities en doelen uit de Omgevingsvisie uit en brengt een aantal nieuwe accenten aan ten opzichte van het bestaande verstedelijkingsbeleid uit de Structuurvisie Ruimtelijke Ontwikkeling (2010):

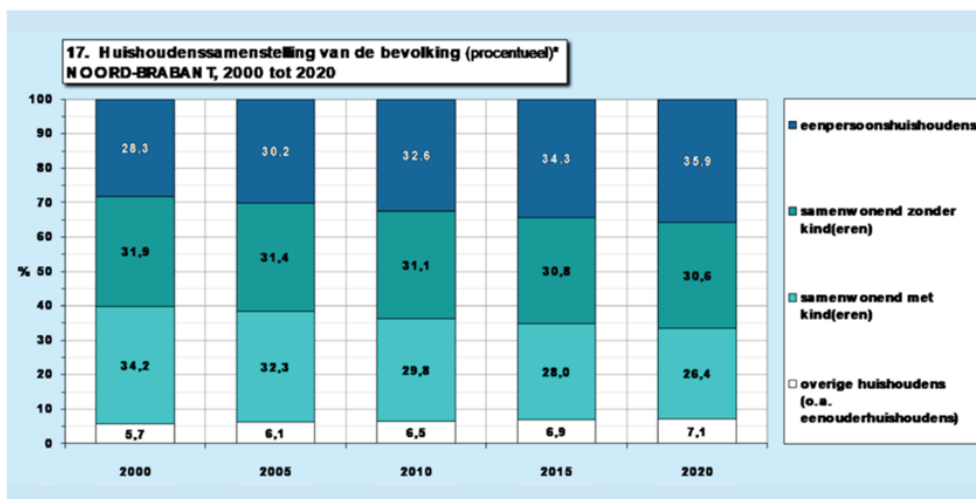
- meer focus op inbreiding en transformatie van de bestaande gebieden en een sterkere samenhang met andere opgaven met als doel meerwaardecreatie;
- Voor werklocaties geldt een sterkere nadruk op functiemenging, nieuwe ruimte voor milieuhinderlijke bedrijven en meer sturing op locaties XXL-logistiek en datacenters.

De **focus op inbreiding en transformatie** in het beleidskader is ingegeven vanuit de volgende argumenten:

1. Uit onderzoeken die zijn uitgevoerd in het kader van het Verstedelijkingsstrategie Brabant blijkt dat er binnen het bestaande ruimtebeslag van steden en landelijke kernen in beginsel voldoende ruimte is om te voorzien in de behoefte aan woningen, voorzieningen en bedrijven. Circa 85% van de toekomstige woningen in Brabant staat er al en 15% moet nog gebouwd worden.
2. Grote transitie op gebied van energie en klimaat maken transformatie van bestaande buurten, wijken en werklocaties noodzakelijk. Door transformatie kunnen deze bestaande gebieden klimaatadaptief worden ingericht en kunnen gebouwen worden verduurzaamd. Met name in wijken met verouderde, moeilijk te isoleren woningen is transformatie noodzakelijk om efficiënt te voorzien in duurzame energie en daarmee ook energiearmoede te voorkomen.
3. Inbreiding en transformatie speelt goed in op de demografische ontwikkelingen die Brabant komende decennia gaat doormaken: demografische krimp aan de randen van de provincie en een steeds groter aandeel 1 of 2-persoonshuishoudens (afbeelding 8.3). Door de bestaande woningvoorraad deels te vervangen door kleinere woningen in hogere dichtheden wordt ook aan deze behoefte voorzien en blijven leefbaarheid en het voorzieningenaanbod ook op termijn op peil.

Specifiek voor **werklocaties** geldt een nadruk op functiemenging bij kantoren of lichte bedrijvigheid.

Afbeelding 0.6 Huishoudensverdunding over de

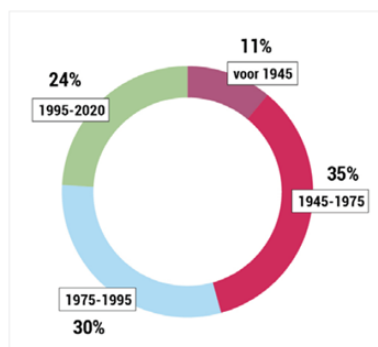
Afbeelding 0.7 Aandeel woningvoorraad per bouwjaar

2020

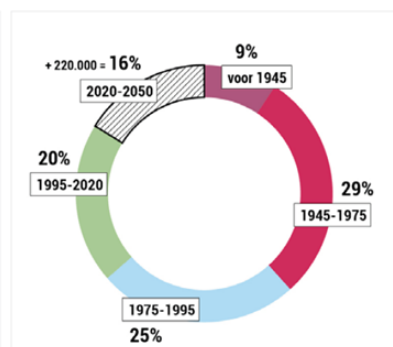
Woningvoorraad naar bouwjaar

Op basis van prognose groei woningvoorraad

Doorkijk naar 2050

Bron: CBS, 2020

Noodzaak transformatie van bestaande steden en bedrijventerreinen

Inbreiding is van oudsher gericht op bescherming van het landschap, de natuur en het landelijk gebied rondom steden en landelijke kernen. Ook biedt de nabijheid van functies bij een compacte vorm van verstedelijking kansen voor duurzame mobiliteit. Nieuw is de noodzaak tot transformatie van bestaande buurten, wijken en bedrijventerreinen tot nieuwe duurzame woon- en werkgebieden. Ook speelt het transformeren en inbreiding beter in op de demografische verandering die Brabant komende decennia gaat doormaken: demografische krimp aan de randen, maar ook woningen voor kleinere huishoudens. Door de bestaande woningvoorraad deels te vervangen door kleinere woningen in hogere dichtheden wordt ook aan deze behoefte voorzien en blijft de leefbaarheid en het voorzieningenaanbod in steden en landelijke kernen ook op termijn op peil. Het voorzien in de woningbouwbehoefte en het beter inspelen op de vraag naar woningen voor 1 en 2 persoonshuishoudens, wordt als vliegwiel gebruikt voor de transitie van klimaat, energie en mobiliteit.

Grootschalige logistiek / XXL logistiek

Voor grootschalige bedrijvigheid en milieuhinderlijke bedrijvigheid blijkt uit recente cijfers dat juist extra ruimte nodig is om in de behoefte te voorzien (Bedrijventerreinenprognose Noord-Brabant 2022). Dat soort bedrijvigheid laat zich moeilijk mengen met meer kwetsbare functies zoals wonen, voorzieningen en kantoren of is moeilijk in te passen in bestaand stedelijk gebied. Bij werklocaties ligt meer nadruk op de transitie naar een circulaire economie, zoals in de Omgevingsvisie is verwoord.

De provincie voert een selectief clusterings- en concentratiebeleid op een beperkt aantal uitbreidingslocaties voor grootschalige logistiek. Daarnaast wordt het principe van regionale meerwaarde gehanteerd bij planontwikkeling en gronduitgifte. Provincie en gemeenten hebben het gezamenlijke beleidsvoornemen om de vestiging van grootschalige logistiek op ongewenste locaties onmogelijk te maken. In aanvulling op de uitbreidingslocaties gaat het hier ook om de bestaande bedrijventerreinen waar in de toekomst nog vestiging/herontwikkeling voor grootschalige logistiek toegestaan wordt.

Aanbevelingen en monitoring

Optreden van kansen en risico's is sterk afhankelijk van uitwerking en sturing

Veel van de effecten hangen af van de uitwerking en inpassing van de opgaven binnen het voorgenomen beleid. Het abstractieniveau van het voorgenomen beleid laat op hoog niveau risico's en kansen toe, tegelijkertijd is er ook nog veel ruimte om risico's te mitigeren en/of te voorkomen. De locaties van de ontwikkelingen en het type verdichting bepaalt veel van de kansen en risico's:

- *Klimaatadaptatie*: het al dan niet kunnen inpassen van groen en water wat invloed heeft op kwetsbaarheid voor hittestress, wateroverlast en droogte;
- *Gezondheidsbescherming*: het al dan niet reduceren van emissies door autoverkeer (verbrandingsmotoren, maar ook fijnstof door banden bij elektrificatie);
- *Gezondheidsbevordering*: het al dan niet bereiken van een klimaatadaptieve, verkeersveilige inrichting van openbare ruimte met ruimte voor beweging, sport en ontmoetingen;
- *Natuurinclusief*: het al dan niet bereiken van een groenblauwe inrichting heeft invloed op biodiversiteit in steden.

Specifieke aandachtspunten voor de verschillende aspecten zijn:

- *Externe veiligheid*: Situaties rondom het spoor blijft een risico bij verstedelijking, zeker nu de beleidsvrijheid bij gemeenten lijkt toe te nemen;
- *Natuur*: de stikstofdepositie bij Natura-2000 gebieden;

- *Bodem*: de bodemvitaliteit is matig, met name in het oosten van de provincie, dit blijft een punt van aandacht in alle alternatieven. Tegelijkertijd ontstaan er door nieuwe ontwikkelingen ook mogelijkheden om (bekende) bodemverontreiniging aan te pakken;
- *Oppervlaktewater*: Om de KRW-doelstellingen te halen moeten extra maatregelen genomen worden;
- *Wateroverlast*: Dit is vooral een inpassingsvraagstuk dat sterk afhankelijk is van de kenmerken van de locaties en de wijze van inpassing en uitwerking. Het risico op wateroverlast is op de lagere kleigronden, in de beekdalen en op de hogere zandgronden het hoogst;
- *Ruimtelijke kwaliteit*: Ten aanzien van de ruimtelijke kwaliteit is het van belang dat het vigerend beleid om cultuurhistorische waarden en landschappelijke kernwaarden te behouden en te versterken in praktijk ook daadwerkelijk toegepast wordt. Daarbij is het van belang dat bij de uitvoering van het beleidskader Wonen en werken rekening wordt gehouden met de karakteristieken van de verschillende landschapstypes (bij nieuwbouw) die zijn beschreven in de gebiedspaspoorten en met de ruimtelijke kwaliteit (bij transformatie).

Clustering grootschalige logistiek / XXLlogistiek

De kansen die optreden bij het voorgenomen beleid gericht op concentratie en clustering van grootschalige logistieke terreinen zijn sterk afhankelijk van locatiekeuzes. Uit de uitgevoerde analyse blijkt dat de ligging van de terreinen van belang zijn voor onder andere effecten op ruimtelijke kwaliteit. De effecten op mobiliteit, gezondheid, veiligheid en natuur (stikstof) zijn echter vooral afhankelijk van de ontsluitende infrastructuur en routes van en naar de terreinen, en veel minder de exacte locatie van het terrein zelf. Aanbevolen wordt om deze milieubelangen te betrekken in de nog te maken regionale afspraken.

Onzekerheden door leemten in kennis

De volgende vier vormen van onzekerheid ontstaan door leemten in kennis:

1. *Onzekerheid over de stedelijke ontwikkelingen in de provincie Noord-Brabant* : het tempo, de fasering, de locatie van de ontwikkelingen en de samenhang met andere opgaven als klimaat en energie kunnen anders verlopen dan vooraf ingeschat. Bovendien kunnen woonvoorkeuren en behoeften aan voorzieningen in de loop van de tijd veranderen, waardoor in en rondom de steden en landelijke kernen uiteindelijk voor andere activiteiten of doelgroepen wordt gebouwd;
2. *Onzekerheid over de voorspelde effecten*: de effecten voor mobiliteit zijn bepaald aan de hand van het integrale mobiliteitsanalyse. Deze analyse biedt een inschatting van de huidige en toekomstige ontwikkelingen op basis van de huidige (wetenschappelijke) inzichten. De prognoses gaan uit van een voortzetting van het huidige vastgestelde beleid van het Rijk. Een beleidsverandering heeft tot gevolg dat de prognoses niet meer actueel zijn. De onzekerheid over de prognoses werkt door in de van verkeer afgeleide effecten. Dit zijn onder andere effecten op gezondheid. Bijvoorbeeld veranderingen in de luchtkwaliteit en geluidniveau, maar ook de mate waarin gezond gedrag en beweging wordt gestimuleerd door nieuwe inrichting van de openbare ruimte.
3. *Onzekerheid vanwege leemten in kennis in het MER*: De effecten kunnen ook onzeker zijn vanwege een leemte in kennis. In de vorige paragraaf zijn de leemten in kennis en de onzekerheden beschreven die tot gevolg hebben dat de milieueffecten nog niet vastgesteld kunnen worden;
4. *Onzekerheid vanwege de invulling van governance en de uitvoering van het beleidskader Wonen en werken*: het beleidskader geeft nog geen duidelijkheid over de instrumenten die de provincie gaat inzetten om het beleidskader Wonen en werken uit te voeren en daarmee de manier waarop o.a. regionale afspraken gemaakt worden.

Sturen op verzilveren kansen en mitigeren risico's kan door monitoring, evaluatie en sturing

Het concept beleidskader Wonen en werken biedt de kaders en een strategie voor wonen, werken en transitie van de provincie Noord-Brabant. De stedelijke ontwikkeling tot 2030, het zichtjaar van het beleidskader, is echter op veel vlakken moeilijk te voorspellen. Nieuwe trends en ontwikkelingen kunnen invloed hebben op de behoeften aan woningen, werken en voorzieningen. Ook de wijze waarop transitie op het gebied van mobiliteit, energie en klimaat zich voltrekken is onzeker. Daarnaast is niet op alle milieuthema's gedetailleerde informatie beschikbaar. Gegeven deze onzekerheden is het belangrijk om de daadwerkelijke ontwikkeling van verstedelijking te monitoren om waar dat nodig is bij te kunnen sturen.

Op basis van de milieueffecten van de verschillende alternatieven is in hoofdstuk 7 in beeld gebracht wat belangrijke effecten, kansen, risico's zijn voor de verstedelijking van de provincie Noord-Brabant. Hieruit blijkt dat er 3 overkoepelende ontwikkelingen die cruciaal zijn in de verstedelijking en in sterke mate de leefomgevingskwaliteit bepalen:

1. *Verdichting en concentratie van wonen en werken en clustering van grootschalig logistiek:* de verandering in intensiteit van en behoefte voor activiteiten door groei in aantal inwoners, werknemers en bezoekers. Het is van belang om na te gaan of echt binnen bestaand stedelijk gebied gebouwd wordt. Als dat onvoldoende gebeurt, kan monitoring helpen de gestelde kaders aan te passen of nieuwe instrumenten in te zetten;
2. *Transitie van bestaande voorraad in de gebouwde omgeving:* de verandering in ruimtegebruik binnen steden, landelijke kernen en bedrijventerreinen door opgaven als energieneutraliteit, klimaatadaptatie en klimaatmitigatie.
3. *Mobiliteitstransitie:* de verandering van de modal split waarbij een groot aandeel wegverkeer naar een groot aandeel voetgangers, fietsers en OV-gebruikers verschuift door met name de nabijheid van wonen en werken;

De provincie heeft invloed op de bovengenoemde ontwikkelingen die cruciaal zijn voor het wel of niet optreden van kansen en risico's op de leefomgeving. Het monitoren van deze ontwikkelingen biedt de provincie inzicht om bij te sturen. Daarvoor kan de provincie instrumenten en maatregelen treffen. De provincie verkent diverse maatregelen voor sturing op de verstedelijking.

De provincie verkent diverse maatregelen voor een andere sturing voor de verstedelijkingsopgave:

- Aanscherpen omgevingsverordening Provincie Noord-Brabant
 - o Buitenstedelijke ontwikkeling alleen als uitzondering opnemen in verordening;
 - o (Streef-)percentage groenblauw opnemen binnen stedelijk gebied;
 - o Meer kwalitatieve sturing met regionale verstedelijkingsafspraken (wonen/werken)
- Strakker sturen op kwalitatieve afspraken niet alleen voor woningbouw maar ook voor grootschalige en milieuhinderlijke bedrijvigheid en "not in my backyard";
 - o Sturen op verdeling naar subregio: als gemeente A mogelijkheid heeft voor inbreiding, gaat dat voor op uitbreiding in gemeente B;
 - o Strakkere koppeling met aanbod van energienetwerken: van vraaggestuurd naar aanbod gestuurd.
- Overige instrumenten
 - o Sturen op grootschalige logistiek / XXL logistiek met voorbereidingsbesluit en voorbeschermingsregels;
 - o Doorontwikkeling vraaggericht ontwikkelen (i.r.t. meervoudig ruimtegebruik, regionale meerwaarde en duurzaamheidsambities)

